

tror i det hele, at der med Hensyn til Reformers Skabelse ikke ved et saadant Systemfiske vil opstaa saa stor Forfælt, som man ofte er tilbøjelig til at tro. Vi have jo dog her i Landet et Tokammerssystem, og man maa derfor fra begge Partiers Side finde sig deri. Under disse Forhold synes jeg ikke, der er Grund til at se saa pessimistisk paa dette Lovforslag, som enkelte gøre, deriblandt ogsaa det ærede Medlem for Bornholms Amts 2den Valgkreds (M. S. Jensen). Jeg tror nok, at man fra alle Sider kan naa til et nogenlunde tilfredsstillende Resultat, men naar jeg siger dette, vil jeg dermed kun udtrykke, at dette Lovforslag efter min Mening kun betegner et midlertidigt Fremstrid. Jeg er enig med de ærede Medlemmer for Kjøbenhavns Amts 2den Valgkreds (M. Klaußen) og Kjøbenhavns Amts 3die Valgkreds (Wing) i, at Maalet for alle Bestræbelser paa Skolevæsenets Omraade maa være en god fælles Folkeskole. Jeg hørte et æret Medlem (Wulff), som jeg ellers er uenig med, udtale noget lignende i Saar, og det var min Mening nu at sige det ærede Medlem en Kompliment derfor; den gaar han imidlertid nu glip af, da han ikke er til Stede. I mit første Fordrag i denne Sal ønskede jeg, at der skulde sendes nogle Almueskolelærere over til England. Dette er blevet misforstaaet saaledes, som om jeg havde villet anbefale, at man straks skulde indføre det engelske Sprog i Almueskolen. Dette kunde selvfølgelig som Forretningsmand aldrig falde mig ind. Man har talt om, at jeg havde en alt for rig Fantasi — man har i det hele taget her bebrejdet Folk, at de ere komne for højt op i det blå — men vi Forretningsfolk pleje meget hurtig fra en saadan Udflygt at komme med begge Ben ned paa Jorden igen. Naar jeg sagde dette ved den omtalte Lejlighed, var det imidlertid ikke for at fremsætte en flygtig Tante eller Fantasi, men det var en Tante, som efter min Mening har stor Betydning, og som jeg vil søge at fremme saa vidt muligt ved alle Midler, som staa til min Raadighed. Det er ikke min Mening at lade det Spørgsmaal falde, jeg skal komme igen med det atter og atter og se at vække Stemning derfor. Et æret Medlem omtalte forleden paa en meget spøgefuldt Maaade mine Udtalelser om Gardiner. Naar jeg imidlertid har henledet det høje Dings Opmærksomhed paa dette og i det hele taget omtalt Gardinerne, var det hverken for at more Tinget eller for at trætte det, men for at illustrere et efter min Mening højst uheldigt Lovgivningsprincip, og det har man Lov til. I det hele skal man være varsom med efter

Gardinerne at danne sig en Mening om hele Huset; paa den Maaade gør man sig let sthyldig i Fejlslutninger. Naar jeg har talt om Forholdene i England, var det til Dels, fordi man ad den af mig angivne Vej kunde tillegne sig et Sprog, som de mindre Nationer kunne have megen Gavn af at kende, og dernæst, fordi man ad den Vej kan tillegne sig et større Syn paa mange Forhold. Det tror jeg virkelig vilde være heldigt. I alt Fald er der flere berømte danske Mænd, som ere gaaede den Vej. Jeg skal saaledes nævne Grundtvig, der ganske sikkert i England har modtaget Impulser til mange af de store Syner, som han senere førte ud i Livet til Gavn ikke blot for Danmark, men for hele Norden. Derved opnaaede han en overordentlig Betydning og blev en folkelig Mand i Ordets bedste Forstand. Vi have jo ogsaa været Genstand for en stærk Paa-virkning fra Tyskland, og der er en anden Filosof, jeg vil nævne i denne Forbindelse, nemlig Filsofen Kant. Det var ogsaa en berømt Mand, som bliver holdt højt i We endnu den Dag i Dag. Han, der aldrig havde været uden for Königsberg, naaede imidlertid af denne Grund aldrig som Grundtvig at trænge ned i Folket og saa Maastrerne med sig, og jeg tror heller ikke, at han vilde kunne have gjort det. Da jeg i September var i England paa en Forretningsrejse, søgte jeg Oplysning om det engelske Skolevæsen, navnlig Almueskolevæsenet, da jeg vidste, at det Spørgsmaal vilde komme frem paa den danske Rigsdag, og jeg fik da Oplysning om, at man med Hensyn til det aarlige Statsstilfud i England begyndte i 1830 med 30,000 Pund, altsaa over 1,2 Million Kroner; i 1850 var man naaet til 3 Millioner Pund, i 1860 til 13 Millioner Pund og i 1870 til 17 Millioner Pund. I 1880 var det 51 Millioner, og i det sidste Finansaar har den engelske Stat bidraget med 100 Millioner Kroner til det offentlige Skolevæsen. Hvorledes er det nu bevendt med Statsmyndighedens Indflydelse paa det engelske Skolevæsen? Er det gaaet saaledes, at Statsmyndigheden paa Grund af disse store Tilfud har søgt at opnaa eller fremtvinge en saadan større Indflydelse med Hensyn til Undervisningsvæsenet? Nej, tværtimod. Medens Bidragene ere stegne, er det lokale Selvførelse vokset, — ikke alene Mændene men ogsaa Kvinderne — Mødrene tage Del i disse Spørgsmaal, der angaa Undervisningsvæsenet. Jeg tror, at denne Vej er overordentlig heldig at gaa. Den højstærede Kultusminister fremtom med en Udtalelse, som jeg netop i denne Forbindelse vil nævne, og som forbaavsende mig i aller